

Filozofická fakulta Univerzity Pardubice

Ústav historických věd

Oponentský posudek na bakalářskou práci

Martin BAKEŠ

Aristokratičtí studenti na Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze v letech 1650 - 1750

Pardubice 2012, 64 stran + přílohy

Vedoucí práce: doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.

Otázce šlechtického vzdělávání po třicetileté válce, a univerzitního zvláště, nebyla v domácí historické obci v posledních letech věnována zasloužená pozornost, snad jen vyjma několika dílčích případových studií (např. Cerman, Kubeš). V tomto směru je zvolené téma bakalářské práce Martina Bakeše bezesporu nosné, inovativní a vhodně zvolené, s nemalým vypovídacím potenciálem. Autor se rozhodl prozkoumat studia českomoravské aristokracie (kterou si sám pro sebe možná trochu neotřele kuriózním způsobem předefinoval na všechna hrabata a knížata – základním měřítkem „aristokratičnosti“ mu je tak pouze získaná vyšší titulatura) na nejstarším domácím vysokém učení v Praze. Základním a de facto jediným primárním materiálem, se kterým autor pracuje, je pramen statisticko-evidenční povahy, dochované univerzitní matriky. To však není myšleno jako výtko, nýbrž jako prosté konstatování faktu. Úvodem se také sluší poznamenat, že autor nemá větších problémů s jazykem, a to ani po stránce gramatické (několik chyb však „výstupní kontrole“ přeci jen uniklo – s. 13, 20, 61 aj.), ani po stránce formální a stylové. Bohužel, ani jedno dnes již zdaleka nebývá pravidlem. Díky tomu je tak Bakešův výklad příjemně čtivý a svěží. Pozitivním dojmem rovněž působí snaha neustrnout na popisné úrovni textu a zjištěné informace v mezích možností (viz níže) interpretovat. Posuzovaný text tak ve výsledku budí dojem celkem dobře provedené práce.

Hlavním úkolem oponenta však není chválit, nýbrž upozorňovat na případné nedostatky, slabiny práce a vznášet námítky do diskuze. Svě připomínky se pokusím shrnout do několika následujících bodů.

1) Patrně nejdůležitější poznámka a zároveň otázka do diskuze při obhajobě míří ke zvolené koncepci díla. Není mi jasné, proč si autor zvolil k průzkumu právě jen filozofickou a právnickou fakultu (zvláště, když kapitola o filozofické fakultě působí značně méně propracovaně než v případě práv). Pokud vím, sám to v textu nikde explicitně nezdůvodňuje, naopak na několika místech poukazuje na fakt, že řada šlechtických studentů odcházela z filozofické „přípravky“ studovat bohosloveckou fakultu, která byla vnímána jako nutný předpoklad k zamýšlené církevní kariéře (např. s. 15, 21 aj.). O této fakultě se však v textu nic nedozvíme. Kolik aristokratů ji ve sledovaných letech vystudovalo? S jakou úspěšností? Mělo toto specializované studium nějaký vliv na jejich další kariéru? Jak prestižní byla pražská teologie v porovnání s ostatními středoevropskými univerzitami? Očekával bych, že se autor buď zaměří na detailní analýzu jen jedné fakulty, nebo naopak postihne všechny relevantní

části univerzity, na kterých šlechta studovala. Bakešova zvolená střední cesta však dle mého názoru postrádá smysluplné ukotvení.

2) Rovněž koncepčního rázu je také poznámka směřující ke struktuře jednotlivých částí práce. Autor zvolil model, v němž je práce členěna do kapitol podle fakult, přičemž vnitřní kompozice se do značné míry opakuje (průběh studia, imatrikulace, disputace, kariérní osudy aristokratů). Má to svou logiku, přesto v této podobě práce působí trochu roztržštěně a nabízí se otázka, zda by nebylo vhodnější předřadit jednu kompaktní kapitolu o studiu na univerzitě ve sledovaných letech, aby se následná pozornost mohla věnovat již samotnému jádru práce, tedy analýze studentských matrik. Takto se totiž nejen některé informace opakují, ale v podstatných částech práce (kap. I., III. IV.1) sledované objekty výzkumu, tj. aristokratičtí studenti, z textu v podstatě mizí na úkor informací povšechného rázu.

3) Nemalá část práce (kap. II.1 a IV.2) se věnuje kariérním osudům šlechticů absolvujících sledované fakulty. Odhlédnu-li od toho, že ve výsledku je řada z nich jen hrubě načrtnuta na základě dostupných hesel genealogické literatury a působí tak poněkud povrchním dojmem (očekával bych např. komplexnější analýzu dopadů studia na jejich budoucí kariéru, tzn., byly jim nabyté znalosti nějak užitečné, nebo šlo „jen“ o prestiž a dobově nutný předpoklad výchovy?), nikde jsem nenašel kritérium, jež by vysvětlovalo důvod volby právě těch konkrétních šlechticů, o které se v textu autor opírá. Proč si z řady absolventů vybral právě tento vzorek osob? Navíc ne vždy je práce s literaturou důsledná – např. u Karla Maxmiliána Lažanského (s. 17-18) autorovi unikla zásadní studie z pera Pavla Preisse (*Patria mihi pro coelo est. Karel Maxmilián Lažanský, žák Bohuslava Balbína. Několik poznámek ke kulturnímu profilu barokního šlechtice*. In: Městské památkové zóny Manětín a Rabštejn. Sborník příspěvků ze semináře pořádaného v Manětíně 15.-17. května 1996. Mariánská Týnice 1997, s. 29-41), ve výkladu o Janu Adamovi z Questenbergu se opírá jen o jednu Smíškovu studii, zatímco další relevantní práce téhož autora mu zřejmě unikly (Rostislav Smíšek: *Hrabě Jan Adam Questenberk a proměny jeho dvora v první polovině 18. století*. In: Celostátní studentská vědecká konference Historie 2000. České Budějovice, 2001, s. 125-156; Týž: *Jan Adam Questenberk mezi Vídní a Jaroměřicemi*. In: Šlechta v habsburské monarchii a císařský dvůr (1526-1740). České Budějovice, 2003, s. 331-354).

4) K nedokonalé práci se zdroji míří i moje další poznámka. Úvod k bakalářské práci nemůže plnit jednu ze svých základních funkcí, neboť se zde autor vůbec nevyrovnává s dosavadní literaturou k tématu, ani domácí, ani zahraniční. Vůbec se domnívám, že poznámkový aparát mohl být využit důsledněji a hlavně častěji. Autor si zde značně usnadňuje práci, bohužel na úkor řemeslné kvality díla. Na řadě míst najdeme dlouhé vysvětlující pasáže plné nejrůznějších informací, které jsou evidentně převzaté, ovšem bez odkazů (např. s. 4, respektive velmi řídká frekvence odkazů na zdroje je problémem celé kap. I. a nejen ji). Ocenit musím řadu pramenných informací zpřístupněných formou tabulek v textu i v přílohách, ovšem opět – autor důsledně (tj. téměř nikde) necituje pramenný zdroj, odkud data čerpal a nechává na čtenáři, aby si sám ověřoval v seznamu pramenů, co asi mohlo být základem té které pasáže či tabulky, či z jakého zdroje pocházejí čísla, s nimiž autor operuje. Pečlivější redakční práce by také jistě odhalila, že na některých stránkách (s. 24, 48 aj.) „nesedí“ poznámky pod čarou s čísly citovanými v hlavním textu a přelévají se na následující stranu. To je však ve výsledku spíše jen technická drobnost.

5) Závažnější je podle mého názoru fakt, že práci citelně schází komparace, samozřejmě na základě literatury, se situací na jiných střeoevropských univerzitách, navštěvovaných šlechtici z českých zemí (tj. alespoň Vídeň a Salzburg). Díky tomu autorův jinak zajímavý výzkum visí trochu ve vzduchoprázdnu, schází mu rozhled, který by umožnil odpovědět na to, do jaké míry byla pražská univerzita v dané době specifická třeba podobou studia, počtem graduovaných šlechticů apod., a nakolik šla v těchto věcech s dobovým průměrem, resp. podprůměrem. Možná by šlo potom lépe odpovědět na otázky, které si autor klade, např. proč

knížecí rody z českých zemí neposílaly své syny na pražské učení, stejně jako na další témata v textu jen naznačená (výběr vhodné školy pro studium – s. 54).

Posuzovanou bakalářskou práci Martina Bakeše bezpochyby doporučuji k obhajobě, neboť splňuje nároky standardně kladené na tento typ absolventské práce. S ohledem na výše uvedené námitky koncepčního a řemeslného rázu ji však doporučuji hodnotit jen jako **velmi dobrou**.

V Pardubicích, 21. 5. 2012

Mgr. Vítězslav Prchal